Я ласкай гасціннай
узрушаны,
Гукаю шчасліваму выраю:
-Мяне Беларусь
збеларушвае,
-Чаруючы мовай
шчыраю…

М.Братан

Дэвіз

Жыві, шукай, усё рабі як след,

Каб на Радзіме твой свяціўся

след.

С.Г[illegible]йскі

Падагульненне і сістэматызацыя вывучанага па раздзеле “Сказы з аднароднымі членамі: будова, значэнне, ванне” ў кан е ыялогу культ

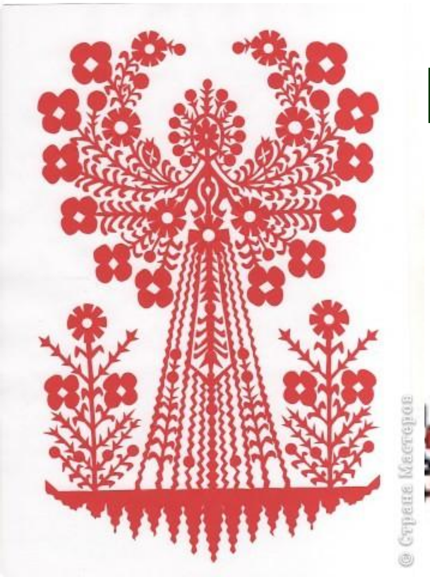

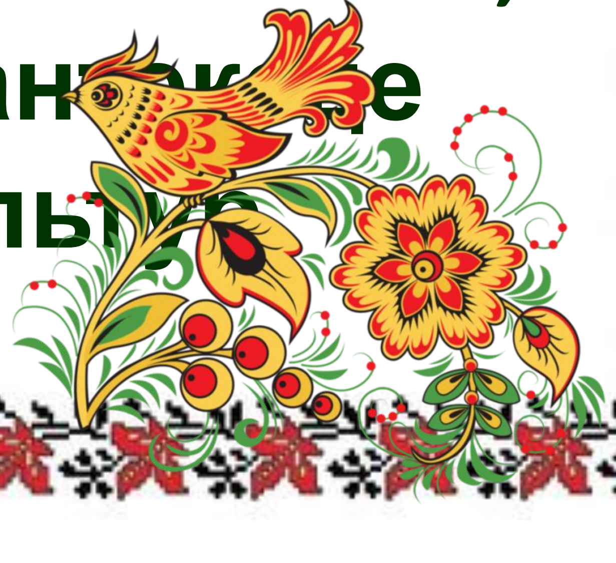

Мэта

Падагульніць і сістэматызаваць веды пра сказы з аднароднымі членамі, іх будову, значэнне і ўжыванне.

Задачы:

- **мы будзем удасканальваць …**
- **мы будзем развіваць…**
- **мы далучымся да …**

Дапоўніце

Сказы, якія складаюцца з галоўных *(ці аднаго з іх)* **і даданых членаў сказа** *(што не з'яўляецца абавязковым)* **…**

1) ***Еш запечаную гусь…***
2) ***Нашы продкі бралі ваду з крыніц…***

Ускладнены сказ

- Аднародныя члены сказа
- Адасобленыя члены сказа
- Зваротак
- Параўнальны зварот
- Пабочныя словы, словазлучэнні, сказы
- Устаўныя канструкцыі

Аднародныя члены сказа

- выконваюць адну сінтаксічную функцыю
- адносяцца да аднаго і таго ж слова (словазлучэння) у сказе
- утвараюць рад (рады) аднародных членаў
- характарызуюцца інтанацыяй пералічэння
- звязваюцца злучальнай ці бяззлучнікавай сувяззю
- звычайна выражаюцца аднымі і тымі ж часцінамі мовы

Аднародныя члены сказа

- могуць быць як галоўныя, так і дададныя члены сказа
- маюць пры сабе адпаведныя знакі прыпынку
- могуць мець пры сабе абагульняльнае слова
- у ролі абагульняльных слоў могуць ужывацца азначальныя і адмоўныя займеннікі, прыслоўі, назоўнікі, прыметнікі, дзеясловы, спалучэнні слоў

Галоўнае ў нашым характары – гасціннасць добрага да добрых.

У.Караткевіч

«Зямля пад белымі крыламі»

САМАСТОЙНАЯ ПРАЦА

традыцыі

<table>
<tr><th colspan="2">АЗНАЧЭННІ БЫВАЮЦЬ</th></tr>
<tr><th>аднародныя</th><th>…</th></tr>
<tr><th colspan="2">АДНАРОДНЫЯ АЗНАЧЭННІ</th></tr>
<tr><td colspan="2">Адносяцца да паяснёнага слова, абазначаюць адметныя прыкметы парадметаў ці розныя прыкметы аднаго прадмета, звязаныя паміж сабой злучальнымі злучнікамі і інтанацыяй пералічэння.</td></tr>
<tr><th colspan="2">Азначэнні аднародныя і аддзяляюцца коскамі:</th></tr>
<tr><td>1.абазначаюць адметныя прыкметы прадметаў</td><td>…. , …. ,…. бярозка расла пры дарозе.</td></tr>
<tr><td>2.</td><td>А на дварэ не раненька, пала раса сцюдзёная, мядовая, жамчужная.</td></tr>
<tr><td>3. пасля адзіночнага азначэння ідзе развітае азначэнне (зварот)</td><td>Шалёны, |акрылены …| вецер не сціхаў.</td></tr>
<tr><td>4.дапасаваныя азначэнні пасля паяснёнага слова</td><td>Прыйшлі Калядкі, …. , …… .</td></tr>
<tr><th colspan="2">НЕАДНАРОДНЫЯ АЗНАЧЭННІ</th></tr>
<tr><td colspan="2">Характарызуюць прадмет з ….. бакоў, адсутнічае …. сувязь і інтанацыя … .</td></tr>
<tr><td>1.</td><td>Беларускія тканыя ручнікі выраблялі народныя майстры.</td></tr>
<tr><td>2.характарызуюць прадмет з розных бакоў</td><td>Вялікімі … жорнамі малолі зерне.</td></tr>
<tr><td>3.</td><td>На стале ляжаў духмяны бабулін хлеб.</td></tr>
<tr><th colspan="2">КОСКА ПАМІЖ АДНАРОДНЫМІ ЧЛЕНАМІ СКАЗА ставіцца:</th></tr>
<tr><td>1. О, О, О.</td><td>Госцю прапанавалі …. , …. , ….. .</td></tr>
<tr><td>2.</td><td>Госця вясною частуюць мядком, а ўвосень – малачком.</td></tr>
<tr><td>3. і О, і О, і О.</td><td>На Беларусі і ткацтва, і … , і … здаўна былі відамі народнага дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва.</td></tr>
<tr><td>4.</td><td>Беларусы, і рускія, і ўкраінцы маюць сваю культуру.</td></tr>
<tr><td>5. О і О, О і О.</td><td>Асобую ролю ў інтэр’еры традыцыйнага жылля беларусаў адыгрывалі печ і … , покуць і …. .</td></tr>
<tr><th colspan="2">КОСКА ПАМІЖ АДНАРОДНЫМІ ЧЛЕНАМІ СКАЗА не ставіцца:</th></tr>
<tr><td>1.</td><td>На калядную куццю гатавалі верашчаку і …… .</td></tr>
<tr><td>!!! 2. ні О ні О. (фразеал.) і О і О.</td><td>Ні …. ні…. .</td></tr>
<tr><th colspan="2">АБАГУЛЬНЯЛЬНЫЯ СЛОВЫ пры аднародных членах сказа</th></tr>
<tr><th colspan="2">Запісаць схемы, расставіць знакі прыпынку, выканаць сінтаксічны разбор</th></tr>
<tr><td>1.У нас ёсць шматдзённыя святы Каляды Масленіца Гуканне вясны.</td><td>[ ].</td></tr>
<tr><td>2.Бульба гародніна бочкі дзежкі ўсё захоўвалася ў склепе.</td><td>[ ].</td></tr>
<tr><td>3.Ва ўсім ў святах і гульнях у песнях і замовах у абрадах і звычаях адлюстроўваецца характар беларусаў.</td><td>[ ].</td></tr>
</table>

Інтэрактыўная гульня
«Аднародныя члены сказа ў культуразнаўчым кантэксце»

ТРАПІЎ У НЕРАТ…	100	200	300
ПЛЁТКІ СТАРОЙ ЦЁТКІ	100	200	300
ДЗВЮХ САРОК ЗА ХВОСТ ТРЫМАЦЬ	100	200	300
БЕЗ КАВАЛАЧКА ХЛЕБА КЕПСКАЯ БЯСЕДА	100	200	300

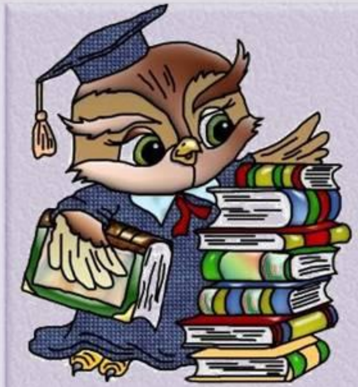

Трапіў у нерат…

10

Што апрануць мужчыне?

Андарак, чуйка, панёва

***Чуйка**- мужчынская вопратка. Уборы жанчыны адрозніваліся разнастайнасцю, сярод іх андарак (спадніца), панёва (спадніца).*

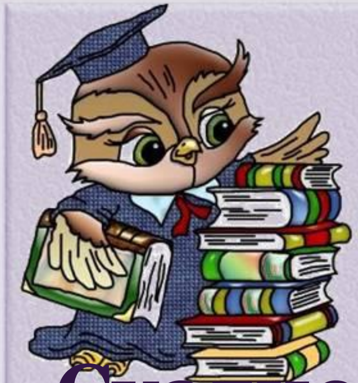

Трапіў у нерат…

20

Суаднесці складальнікі талерантнасці з прыказкамі:

а) пачуццё асабістай годнасці- 1) У сваім краі як у раі.

б) любоў да сваёй зямлі- 2)Усякая птушка сваё гняздо бароніць.

в) самаадданасць- 3) Шануй сябе, то і людзі будуць шанаваць.

А-3, Б-1, В-2. Беларус - чалавек спакойны, вытрыманы, з пачуццём асабістай годнасці і пачуццём любові да Радзімы .

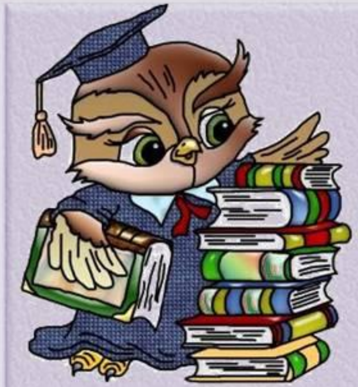

Трапіў у нерат…

30

Кто владеет :

1.кузнечным делом?

2.ремеслом каменщика?

3.ремеслом кожевника?

4.ремеслом изготовления деревянной посуды?

А па-беларуску адным словам!

1. каваль, 2.муляр, 3.гарбар, 4. бондар

Плёткі старой цёткі

10

Ці праўда, што паміж абагульняльным словам і аднароднымі членамі існуюць рода – відавыя паняцці?

Так.

Плёткі старой цёткі

20

Ці праўда, што можна малоць жорнамі, языком, хвастом?

Так. Жорны – прылада для памолу зерня. Меле языком як цялё хвастом.

Плёткі старой цёткі

30

Ці праўда, што словы гасцяванне і гасціннасць маюць аднолькавае значэнне?

Не. *Гасцяванне- знаходжанне ў гасцях. Гасціннасць- гатоўнасць прыняць гасцей і пачаставаць іх; ветлівасць, сардэчнасць у абыходжанні з гасцямі.Беларуская гасціннасць – гэта ўсім гасціннасцям гасціннасць*

Дзвюх сарок за хвост трымаць

10

<u>Пазнай беларускае</u>:

1.Сем разоў адмер – адзін раз адрэж.

2.На сцябле дыні не вырасце баклажан.

3.У сваім доме - кожны кароль.

4.Галоўнае не хутка бегаць, а выбегчы загадзя.

5.Няма чаго чакаць панукі, калі работы поўны рукі.

Беларускія прыказкі: 1, 5.

Дзвюх сарок за хвост трымаць

20

Выпраў памылку:

Я быў вельмі засмужаны няўдалым адказам і сваёй працай.

Засмужаны- (руск.) затянутый дымкой, мглой). Засмучаны- (руск.) огорчённый.

Дзвюх сарок за хвост трымаць

30

Ці страцяцца некаторыя неаднародныя азначэнні ў сказе пры перакладзе з рускай мовы на беларускую: ***Мама поставила на стол жидкое мучное блюдо, налила вкусного берёзового сока и пошла за свежим кленовым соком.***

Так. *Жидкое мучное блюдо-верашчака, берёзовый сок-бярозавік, кленовый сок-кляновік.*

Без кавалачка хлеба кепская бяседа

10

<u>Запоўніце пропуск</u>:

Пчаліны мёд у беларусаў быў сімвалам …… Паводле павер'я, вораг, пачаставаўшыся мёдам, станавіўся добразычлівым, спакойным і забываў пра варожаць. *(В.Цітоў)*

Дружбы, сяброўства

20

Без кавалачка хлеба кепская бяседа

<u>Да якога свята так старанна рыхтуюцца:</u>

Дваццаць тры стравы, а то і болей. Адной рыбы адзінаццаць гатункаў. Тут табе і ліны і ўюны, і смажаны ў смятане карась... А квас, які так смачна паруе грыбамі. Стол ламіцца...

Уладзімір Караткевіч "Калядная рапсодыя"

Наперадзе аж тры куцці

Без кавалачка хлеба кепская бяседа

30

<u>Што можна есці</u>:

мачанка, пранік, гладыш, пражаніна, капытка, кулага.

Мачанка, пражаніна, капытка, кулага- стравы.

Пранік- брусок для выбівання бялізны.

Гладыш- гліняны посуд.

Дэвіз

Жыві, шукай, усё рабі як след,

Каб на Радзіме твой свяціўся

след.

С.Г [illegible] йскі

Жытнёвае поле, лясы і азёры

крынічанька ў полі, а ў небе жаўрук

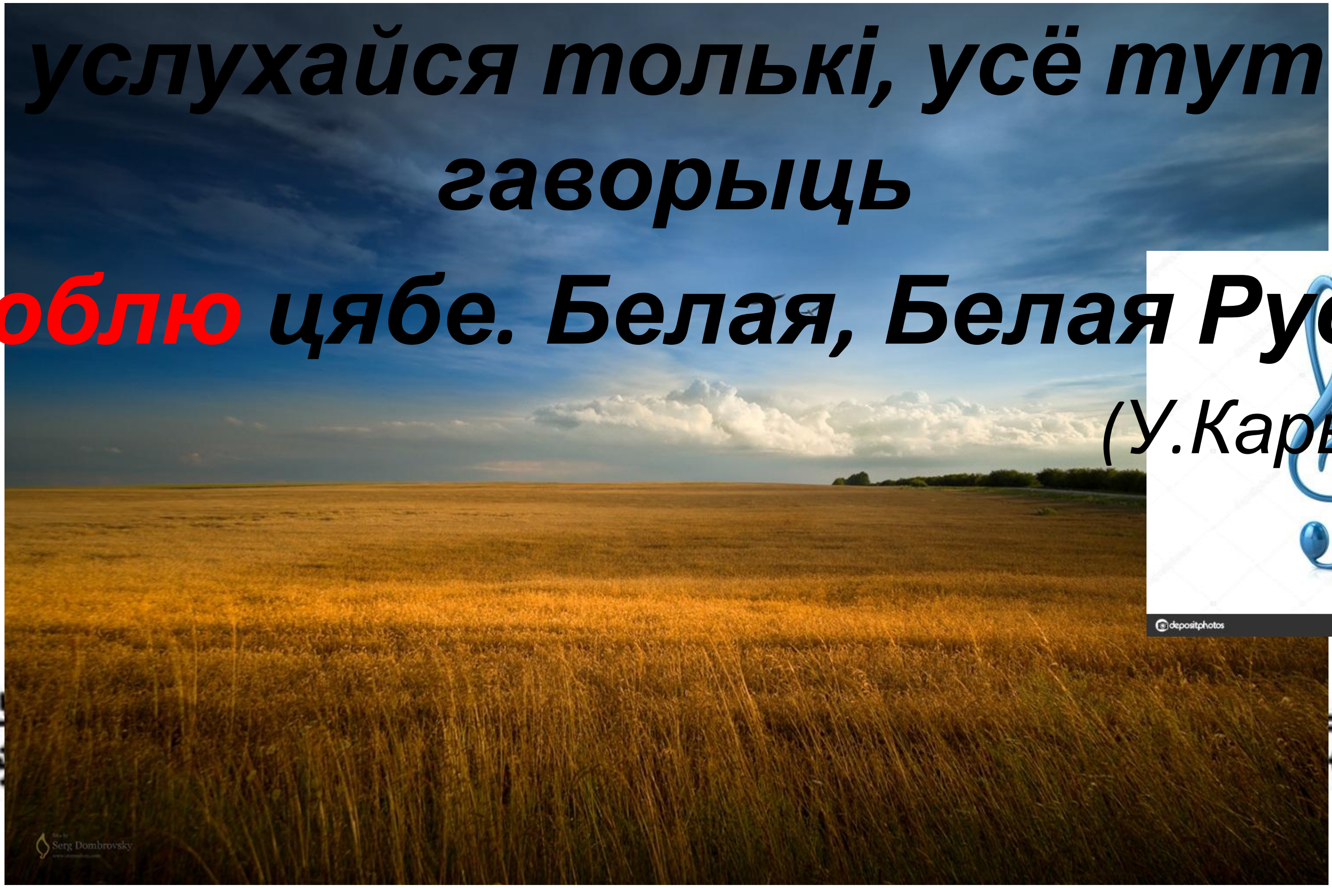

услухайся толькі, усё тут гаворыць

люблю цябе. Белая, Белая Русь.

(У.Карызна)

Наш 8 «Б» клас

Дамашняе заданне

Жыві, шукай, усё рабі як след…

Выпісаць з мастацкага твора 6 сказаў з аднароднымі членамі; выканаць пісьмовы сінтаксічны разбор сказаў.